

Korte mededelingen

Boommier, *Lasius brunneus* (Formicidae), als gast in een bosmierennest

De boommier, *Lasius brunneus* Latreille, nestelt doorgaans in oude bomen (figuur 1). Het betreft meestal eik (*Quercus*), maar soms ook een beuk (*Fagus*), berk (*Betula*), linde (*Tilia*), kastanje (*Castanea*) of es (*Fraxinus*). De soort komt vooral in loofbossen voor, al bouwt hij z'n nest ook wel eens in een geïsoleerde boom. In huizen wordt hij soms aangetroffen in een oude balk. Meestal betreft het hout met een hoog vochtgehalte dat door een schimmel is aangetast (Brink 2011). In Amerongen (Ut) zat ooit een nest in een balk van een boerderij. Tijdens de bruidsvlucht liepen zo veel gevleugelde mieren tegen de ramen dat ze de kamer verduisterden. De bewoner vroeg me hoe hij van die gevleugelde insecten verlost kon worden. Het advies was eenvoudig: 'zet de ramen maar open'.

Boommieren maken hun nest ook wel eens in een spouwmuur (Stitz 1939, Brink 2011) of onder een houten vloer. In het veld bouwen ze niet zelden een satellietnest onder een steen in de buurt van de boom waar zich het hoofdnest bevindt (Stitz 1939, Kvamme 1982, Dekoninck et al. 2003). Verondersteld werd dat de mieren zich voor de winter zouden terugtrekken in het hoofdnest, maar vorig jaar werd in Wageningen voor het eerst een nest onder stenen gevonden dat in de winter nog bewoond bleek te zijn (Noordijk & Boer 2012). Iets dergelijks heb ik ook een keer waargenomen. Op 27 oktober 2009 zag ik in de Kaapse Bossen bij Doorn (Ut) werksters van de boommier lopen over een nestkoepel van de behaarde bosmier, *Formica rufa* Linnaeus. Tot mijn verrassing liepen ook jonge gevleugelde koninginnen en mannetjes van de boommier over het nest. Het was vrij koud. Ze vlogen dan ook niet weg, maar kropen na enige tijd weer terug in het relatief warme nest van de bosmieren. Er liepen ook bosmieren over het nest, maar niet veel en ze liepen erg traag. Ze besteedden geen aandacht aan de indringers.

De boommier als bewoner van een bosmierennest is wel erg uitzonderlijk. In het veld leeft de boommier van kleine prooidieren en de zoete uitscheiding van bladluizen, die in bomen en struiken leven. Bij de hierboven beschreven nestkoepel was de dichtstbijzijnde boom en struik echter ver weg. Wellicht vonden de boommieren in het bosmierennest hun voedsel. Ook de tijd waarin de geslachtsdieren actief buiten rondliepen is

1. Boommier, *Lasius brunneus*, bij een nest in een boom. Foto: Albert Jacobs
1. *Lasius brunneus* at their nest in a tree.

uitzonderlijk. Jonge koninginnen van de boommier vliegen doorgaans uit in de periode mei - juli (Van Boven & Mabelis). De herfst is een ongunstige periode om een nieuw nest te starten. Het blijft de vraag of de jonge koninginnen voor een bruidsvlucht tot volgend jaar hebben moeten wachten of dood zijn gegaan.

Literatuur

- Brink T 2011. De verspreiding van de boommier (*Lasius brunneus*). Dierplagen Informatie 1: 10-13.
- Dekoninck W, Van Kerkhoven F & Maelfait J-P 2003. Verspreidingsatlas en voorlopige Rode Lijst van de mieren van Vlaanderen. Instituut voor Natuurbehoud.
- Kvamme T 1982. Atlas of the Formicidae of Norway (Hymenoptera: Aculeata). Norsk Institutt for Skogforskning. Norsk Entomologisk Forening.
- Noordijk J & Boer P 2012. Vondst van een permanent grondnest van de boommier *Lasius brunneus*. Forum Formicidarum 11: 13-15.
- Stitz H 1939. Die Tierwelt Deutschlands und der angrenzenden Meeresteile - Ameisen oder Formicidae. Gustav Fischer.
- Van Boven JKA & Mabelis AA 1986. De mierenfauna van de Benelux (Hymenoptera: Formicidae). Wetenschappelijke mededelingen KNNV, nr.173.

Summary

Lasius brunneus (Formicidae) as guest in the nest of a red wood ant

Lasius brunneus can often be found in deciduous forests, where it nests in old trees. However, the species seems to be rather opportunistic in its choice of a nesting place. Nests can also be found in isolated trees, wooden beams (or other wooden pieces) in homes and even in the ground under stones. In this article, I describe the observation of workers, males and females of this ant on the surface of a wood ant nest (of *Formica rufa*) in late October. The wood ants did not pay attention to the intruders. Possibly, the *L. brunneus* ants found food inside the wood ant nest, because there was no tree or bush in the neighbourhood where the ants could milk aphids. Generally this species has its wedding flight within the period May - July. It is unusual for sexuals of this species to be active so late in the year.

A.A. Mabelis

Alterra, Wageningen UR
6708 PB Wageningen
Postbus 47
bram.mabelis@wur.nl